

Tarlós és a hajléktalanok

A láthatatlanná tevő köpönyeg

Az építési törvény módosítása és a fővárosi Társadalmi Megbékélési Program látszólag két külön törvényt. De a céljuk ugyanaz: a hajléktalanok tűnjenek el a szemünk elől. Az alkotmányellenesnek tűnő törvényről a TASZ jogászát, a jó példával elől járó főváros intézkedéseiről hajléktalanokat kérdeztünk.

ELTAKARÍTÁS

„Gondoljunk bele, milyen lehet az éjszakát egy aluljáróban tölteni. Ki az az őrült, aki ezt választaná, ha van más lehetősége? A hajléktalanok nem azért élnek aluljárókban, mert szeretnek ott lenni, vagy mert szeretnek »garázdálkodni«. Hanem mert nincs hova menniük, vagy ahova mehetnének, annál az aluljáró is jobb. Nem kellene ide erőszak, nem kellene elüldözni az embereket: ha lennének megfelelő feltételek, menne mindenki magától. Ki ne akarna jól magának?» – kérdezi Bene Géza, A Város Mindenkié csoport hajléktalan tagja.

A közterületek „koldusoktól és az ország hangulatát rontó személyektől” való „megtisztítását” (ezek Pintér Sándor belügyminiszter szép szavai) a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, valamint az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosítása teszi lehetővé, amely felsorolja, milyen rendeltetés-

szzerű használata lehet egy közterületnek, és felhatalmazza az önkormányzatokat, hogy az ettől eltérő használatot szabálysértéssé nyilvánítsák. A belügyminiszter által benyújtott, november 18-án kihirdetett törvény szerint „a közterület rendeltetése a telkek térbeli kapcsolatának, megközelítésének; a közúti és gyalogos közlekedés (út, járda stb.); a kikapcsolódás, a szórakozás, a sporttevékenység, a szabadidő-eltöltés; a felvonulás, a gyülekezés, a közösségi megnyilvánulás; szobor elhelyezésének, emlékhely kialakításának, művészeti alkotások elhelyezésének, a közművek elhelyezésének; zöldfelületek kialakításának biztosítása.” Minden más rendelteti úton bírsághatóvá tehető.

„Már maga a törvény is felvet alkotmányosság kérdéseket – állítja Kapronczay Stefánia, a Társaság a Szabadságjogokért betegjogi programvezetője. – A közterület funkcióinak felsorolása nagy valószínűséggel sérti a jogbiztonság

elvét, tehát azt, hogy egy törvénynek előrelátható, kiszámítható következményei legyenek. Kérdéses, hogy fel lehet-e sorolni, mit lehet csinálni egy közterületen, és mit nem, főleg ilyen homályos megfogalmazásban. A munkavégzés például nem szerepel a felsorolásban – tehát bármelyik önkormányzat hozhat olyan rendeletet, amivel a padon olvasgató ügyvéd, újságíró, irodalomkritikus bírsághatóvá válik. Betiltható a telefonálás vagy a dohányzás is – ez innentől már csak érdek és kreativitás kérdése. Szórakozni és kikapcsolódni viszont egyaránt szabad, de a jogalkotó nem mondja meg, mi a különbség, egyáltalán: mit jelentenek itt ezek a szavak. Számomra például az alvás kikapcsolódás, de a törvénytervezet indoklása szerint a módosítás célja – mondjuk úgy: érdekes módon, hiszen az építési törvényről van szó – a hajléktalanok utcán alvása elleni fellépés.”

Nyílt ellenszenv

Az indoklás szerint ugyanis az önkormányzat így „lehetőséget kap a rendeltetésellenes és engedély, megállapodás nélküli használat (például a közterületen történő »lakás«, »alvás«) szankcionálására”. „Ezen a ponton pedig már felmerül az emberi méltósághoz való jog, illetve a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának alkotmányos joga, az pedig külön aggályos, hogy ezeket az alapjogokat rendeletekkel (tehát alacsony jogalkotási szinten – U. P.) lehet majd korlátozni” – figyelmeztet Kapronczay. Ami még az emberi méltósághoz való jogot illeti: a TASZ és a Menhely Alapítvány által kiadott vélemény egyetértőleg idézi Szabó Máté ombudsman korábbi jelentését (AJB 756/2010), amelyben megengedhetetlennek nevez minden olyan javaslatot, amely a hajléktalanok közterületi jelenlétét „városképi kérdésként” fogalmazza meg.

A TASZ jogásza ugyanakkor óva int attól, hogy ezt az irányvonalat új keletűnek vagy magában állónak tartsuk. „Az utóbbi évek tendenciája, hogy a hajléktalanokkal összefüggésbe hozott magatartásformákat szankcionálni próbálják. A gyermekkel való és a zaklató koldulás szabálysértés, de több önkormányzat hoz saját korlátozó rendeleteket: bizonyos fővárosi kerületekben és vidéki nagyvárosban a néma koldulás büntethető, míg más városok a guberálást tiltják. Ezeknek annyi haszna mindenképpen volt, hogy újra bebizonyították: pénzbüntetésnek ebben a közegeben nincs értelme, nem behajtható, ha pedig azt átváltják elzárásra, az rengeteg pénzbe kerül

